﴿هوالحکیم﴾

دستاوردها و پیامدهای قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت

"بار دیگر تأکید میکنم که تلاش برای افزایش نسل و جوان شدن نیروی انسانی کشور و حمایت از خانواده، یکی از ضروری‌ترین فرائض مسئولان و آحاد مردم است."

مقام معظم رهبری

جمعیت جوان به عنوان یکی از عوامل مهم اقتدار کشورها به شمار می رود و سرمایه انسانی از مولفه های اساسی توسعه یافتگی و پویایی اقتصاد همه کشورها محسوب می شود.

متاسفانه در سال های اخیر روند باروری در کشور شیب نزولی داشته است. بررسی های انجام شده حاکی از آن است که نرخ باروری کلی از ۲.۱ در سال ۱۳۹۵ به ۱.۶ در سال ۱۴۰۰ رسیده است که با سطح جانشینی (۲/۵)فاصله زیادی دارد. در صورت ادامه روند معیوب فعلی پیش بینی می شود در سال ۱۴۲۰ (در یک دوره بیست ساله)، یک سوم جمعیت کشور سالمند خواهد شد. ، در حال حاضر کشور در برهه پنجره جمعیتی قرار گرفته است بدیهی است بهره مندی از این فرصت مستلزم مدیریت صحیح برای استفاده بهینه از امکانات بالقوه جمعیت فعال اقتصادی می باشد و با برنامه ریزی های فرهنگی ، تربیتی، اقتصادی، کار آفرینی و اشتغال زایی برای جمعیت فعال و مولد همراه با اتخاذ سیاست های حمایتی و ترغیب فرزندآوری، فرهنگ سازی عمومی و بهداشتی انتظار می رود مسیر برای سازندگی، شکوفایی و بالندگی کشور فراهم گردد. اما ۶سال فرصت داریم از مدار نزدیک این سیاه چاله عبور کنیم. با ابلاغ قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت و تکلیف برنامه توسعه و اجرای خوب آن می توان از سالخوردگی جمعیت جلوگیری نمود.

کشور ما سال ها از جمعیت جوان برخوردار بوده و همچنان لازم است این ثروت حیاتی حفظ و تقویت شود به همین منظور در سال ۱۳۹۳ سیاست های کلی جمعیت از سوی مقام معظم رهبری ابلاغ گردید و در سال ۱۴۰۰ (۱۴۰۰/۸/۲۴) با ابلاغ قانون "حمایت از خانواده و جوانی جمعیت" توسط رئیس جمهور به وزیر بهداشت، بر این مهم تاکید شده است.

قانون "حمایت از خانواده و جوانی جمعیت" شامل ۷۳ ماده، ۸۱ تبصره و ۲۳۶ تکلیف قانونی است که ۴۳ ماده قانونی آن (۶۰٪) از تکالیف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می باشد. در این راستا تاکنون ۷ دستورالعمل مرتبط با قانون توسط وزیر و ۲۴ بخشنامه توسط معاونین وزیر ابلاغ شده است. در حال حاضر مواد ۴۲، ۵۵، ۲۲، ۵۰، ۴۹، ۴۶، ۲۷، ۵۳، ۷، ۱۶ در دست اقدام می باشند (برخی تبصره های این ماده ها انجام و برخی دیگر در دست اجرا می باشند).

روند/ زمانبندی ابلاغ قانون

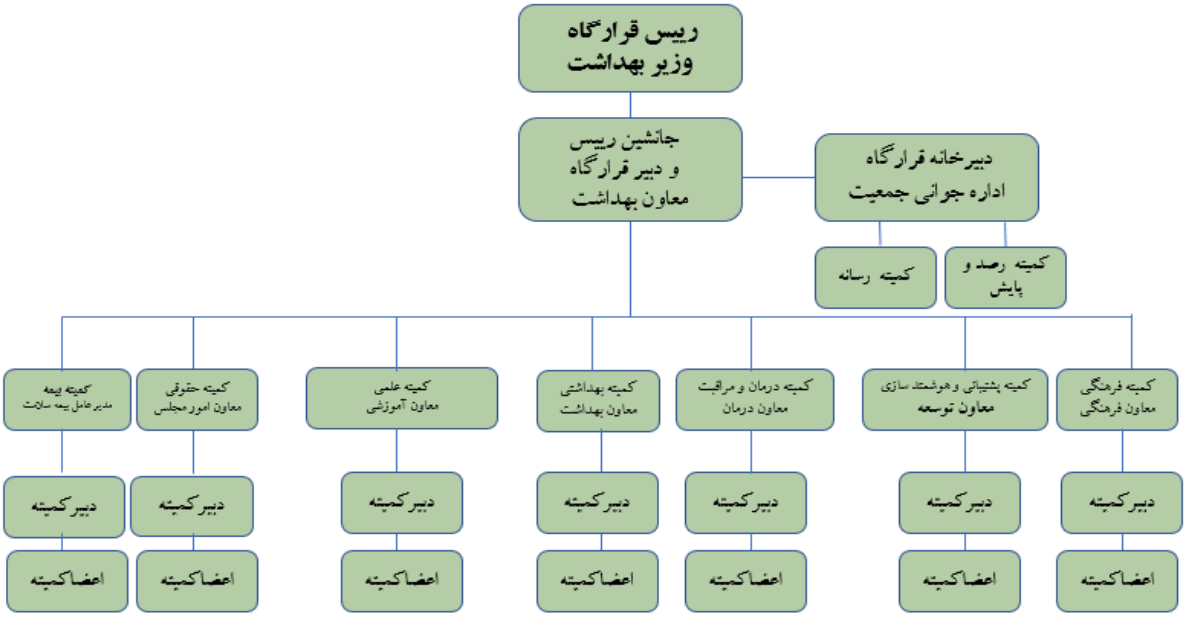
ردیف	عنوان	توسط	تاریخ
۱	تصویب قانون	مجلس شورای اسلامی	۹۹/۱۲/۲۶
۲	تایید قانون	شورای نگهبان	۱۴۰۰/۸/۱۰
۳	ابلاغ قانون به رییس جمهور	مجلس شورای اسلامی	۱۴۰۰/۸/۱۹
٤	ابلاغ قانون به وزیر بهداشت	رییس جمهور	۱۴۰۰/۸/۲٤
٥	ابلاغ قانون به دانشگاهها،سازمانها و موسسات مربوطه	وزیر بهداشت	۱۴۰۰/۹/۱٥

به طور کلی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عنوان وزارت پیشرو در اجرای تکالیف قانونی، اقدامات ذیل را برای دستیابی به جمعیت جوان و سالم انجام داده است:

الف) راه اندازی قرارگاه جوانی جمعیت:

- تشکیل قرارگاه جوانی جمعیت از تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۷ به ریاست وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دبیری معاونت بهداشت (مرکز جوانی جمعیت، سلامت خانواده و مدارس)
- تشکیل ۹ کمیته در زیرمجموعه قرارگاه مشتمل بر کمیته: بهداشت، درمان و مراقبت، پشتیبانی و هوشمندسازی، فرهنگی، علمی، حقوقی، بیمه، رسانه، رصد و پایش به ریاست هر معاونت وزارت بهداشت
- برگزاری ۱۷ جلسه قرارگاه جوانی جمعیت با حضور مقام عالی وزارت و کلیه مشاورین و معاونین وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و نمایندگان مجلس شورای اسلامی و نمایندگان تام الاختیار ستاد ملی جمعیت و سازمان صدا و سیما و سازمان بیمه تامین اجتماعی
- تصویب ۲۲۷ مصوبه در قرارگاه و اجرایی شدن حدود ۶۳٪ مصوبات

ساختار قرارگاه جوانی جمعیت

ب) اصلاح و ابلاغ دستورالعمل ها و برنامه های مرتبط با ارتقاء فرزندآوری و تحکیم خانواده:

- اصلاح دستورالعمل غربالگری ناهنجاریهای کروموزومی جنین به منظور پیشگیری از سقط عمدی جنین (ماده ۵۳)
- اصلاح دستورالعمل میزوپروستول به منظور جلوگیری از توزیع شایع ترین داروی سقط عمدی جنین (ماده ۵۸)
- ابلاغ راهنمای حفظ و مراقبت از سلامت جنین به منظور آگاهی مادران باردار از اهمیت و فوائد بارداری و پیشگیری از سقط عمدی جنین (ماده ۴۷)
- ابلاغ محتوای آموزشی عوارض خطرناک پزشکی و روانشناختی سقط عمدی جنین (ماده ۲۸)
- ابلاغ ممنوعیت عقیم سازی دائم مردان و اصلاح دستورالعمل عقیم سازی دائم زنان جز در موارد خطر جانی مادر یا حرج در بارداری در راستای ممنوعیت شرعی و قانونی عقیم سازی دایم (ماده ۵۲)
- ابلاغ حذف توزیع رایگان و یارانه ای اقلام جلوگیری از بارداری در کلیه مراکز بهداشتی درمانی و آموزش عوارض جانبی روش های مختلف جلوگیری از بارداری توسط کارکنان بهداشتی و تجویز روش های پیشگیری از بارداری صرفا توسط پزشکان (ماده ۵۱)
- ابلاغ راه اندازی مراکز درمانی ناباروری در دانشگاه ها به منظور دسترسی راحت و سریع زوجین نابارور به خدمات درمانی (ماده ۴۱)
- ابلاغ پوشش بیمه ای درمان ناباروری به میزان ۹۰٪ خدمات درمانی آن (ماده ۴۳)
- ابلاغ اقلام استاندارد بسته غذایی و ملزومات بهداشتی مادران باردار، شیرده و دارای کودک زیر ۵ سال به منظور توزیع رایگان بسته های غذایی و بهداشتی به اقشار آسیب پذیر جامعه، در راستای حفظ سلامت مادر و کودک با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی (ماده ۲۴)

- ابلاغ پوشش رایگان بیمه مادر باردار و شیرده و کودکان تا پایان ۵ سالگی جهت حفظ سلامت مادر و کودک (ماده ۴۴)
- ابلاغ بخشنامه هایی به منظور پرداخت حقوق و مزایا در مدت مرخصی زایمانی به مدت ۹ ماه و برای بارداری های ۲ قلویی و بیشتر به مدت ۱۲ ماه (ماده ۱۷)
- ابلاغ بخشنامه هایی به منظور استفاده از دورکاری و کاهش نوبت کاری شب در مادران شاغل باردار و شیرده و دارای کودک تا ۶ سالگی (ماده ۱۷)
- ابلاغ بخشنامه هایی به منظور استفاده از آموزش غیرحضوری و مرخصی تحصیلی برای مادران باردار (ماده ۲۶)
- ابلاغ پیوست فرهنگی خوابگاه های دانشجویی متاهلین به منظور مناسب سازی محیط خوابگاه ها برای زوج های متاهل و فرزندان آنها (ماده ۷)
- ابلاغ راهنمای آموزشی مادران باردار بلافاصله بعد از اطلاع از بارداری به منظور حفظ سلامت مادر و جنین (ماده ۴۷)
- ابلاغ شیوه نامه جدید آموزش های هنگام ازدواج (ماده ۳۸)
- رونمایی سامانه ملی باروری سالم توسط وزیر (ماده ۵۴)
- ابلاغ راهنمای گام به گام تولید محتوای استاندارد با موضوع خانواده و جوانی جمعیت (ماده ۲۸)

پ) اقدامات مرتبط با ارتقاء فرزندآوری و تحکیم خانواده:

- توسعه و ساخت خوابگاهای متاهلی دانشجویی و افزایش ودیعه مسکن دانشجویان متاهل
- پرداخت حقوق و مزایا ایام مرخصی زایمان برای تمامی کارکنان حتی پزشکان متخصص ضریب کا
- کاهش نوبت شب کاری و دورکاری برای مادران شاغل و دانشجو
- کسر تعهدات قانون خدمات پزشکان و پیراپزشکان به ازا هر فرزند ۶ ماه
- تشویق کارکنان ازدواج کرده و صاحب فرزند شده در سال گذشته و ساخت مهد کودک ویژه کارکنان
- تحت پوشش کامل قرار گرفتن بیمه درمان ناباروری
- ارائه رایگان آموزش های هنگام ازدواج
- تعیین محتوای سبد غذایی و بهداشتی مادران باردار و شیرده
- اقدامات فرهنگی و سلبی جهت جلوگیری از سقط عمدی جنین
- آموزش و مشاوره فرزند آوری در خانه های بهداشت
- استاندارد سازی غربالگری ناهنجاری های جنینی جهت جلوگیری از سقط جنین های سالم
- ایجاد مراکز درمان ناباروری در کشور در راستای درمان زوج های نابارور
- آموزش عوارض پزشکی و روانشناختی سقط عمدی جنین
- رایگان نمودن زایمان طبیعی در کلیه بیمارستان های دولتی
- برگزاری کلاس های آمادگی برای زایمان به منظور افزایش زایمان طبیعی و کاهش سزارین های مکرر
- پوشش بیمه رایگان مادر باردار و شیرده و کودکان تا پایان ۵ سالگی

سایر اقدامات:

- برگزاری جلسات توجیهی در دانشگاه/ دانشکده های علـوم پزشـکی نظیـر اردبیـل، همـدان، کرمانشـاه، بجنـورد، اصـفهان، زنجان، اردبیل، جیرفت، بم، قم، گلستان و...
- تبیین قانون در سه اجلاس روسای دانشگاه/ دانشکده ها
- تبیین قانون در دو شورای معاونین بهداشتی در مشهد و تهران
- تبیین قانون در شورای معاونین فنی معاونت های بهداشتی در تهران
- پایش عملکرد دانشگاه ها توسط اداره جوانی جمعیت
- برگزاری کارگاه آموزشی قانون برای مدیران گروه سلامت خانواده و کارشناسان جوانی جمعیت دانشگاه/ دانشکده ها
- تهیه لیست مربیان صلاحیت دار از دانشگاه ها به منظور آموزش و توانمند سازی
- برگزاری هفته ملی جمعیت و هفته ملی سلامت زنان با محوریت جوانی جمعیت
- جلب مشارکت سازمان های مردم نهاد و خیرین و همکاری در برگزاری طرح های مردمی
- راه اندازی سامانه ۱۹۰ و ثبت شکایات مردمی از اجرایی نشدن ماده های قانون در وزارت بهداشت و پیگیری شکایات
- تولید و توزیع رسانه های مولتی مـدیا نظیـر اینفـوگرافی و موشـن گرافـی بـا موضـوع حـرام بـودن و عـوارض پزشـکی و روانشناختی سقط عمدی جنین
- مکاتبه در خصوص آموزش عوارض سقط عمدی با سازمانهای نظام روانشناسی و مشاوره، آموزش مـداوم جـامع پزشـکی و نظام پزشکی و تهیه و ارسال پوستر برای سازمانهای نظام پزشکی و نظام روانشناسی
- ترجمه سند رسانه ای کشور انگلیس جهت ترویج سقط عمدی جنین
- اهدای سبد تغذیه ای و بهداشتی به مادران باردار، شیرده و کودکان زیر ۵ سال
- -کاهش نوبت کاری شب مادران دانشجو دارای فرزند زیر ۲ سال
- -کاهش نوبت کاری شب دانشجویان دارای فرزند زیر دوسال و مادران باردار
- -کسر تعهدات قانون خدمات پزشکان و پیراپزشکان به ازا هر فرزند ۶ ماه برای پزشکان عمومی و متخصصینی که قبلا طرح خود را در دوره عمومی نگذرانده باشند
- -گذراندن تعهدات مادران متاهل در محل سکونت خانواده
- -امکان تعویق طرح تا دو سالگی فرزند
- امکان زایمان طبیعی در بیمارستان های دولتی برای همه افراد به صورت کاملا رایگان
- -توسعه زایمان های بدون درد به میزان سالانه ۵٪ با تجهیز بیمارستانها و کادر متخصص
- -مرخصی یک نیم سال تحصیلی بدون احتساب در سنوات برای مادر باردار دانشجو یا طلبه
- -موافقت با تقاضای مرخصی مادر دارای فرزند زیر ۲ سال حداکثر تا ۴ نیم سال بدون احتساب در سنوات
- -موافقت با میهمان شدن طلاب و دانشجویان باردار یا دارای فرزند زیر ۲سال حداکثر ۴نیم سال
- -افزایش سهمیه سقف استاد راهنمایی برای استاد دارای دانشجوی باردار یا دارای فرزند شیرخوار
- -تعریف بسته خدمات پایه بیمه به گونه ای که شامل کلیه اقدامات مذکور در درمان ناباروری اولیه و ثانویه گردد
- -اختیاری بودن نوبت کاری شب برای مادران باردار و دارای فرزند شیر خوار تا ۲ سال و برای پدر تا ۱ ماهگی فرزند

- مرخصی زایمان ۹ ماه کامل با حقوق و فوق العاده های مرتبط.
- -مرخصی زایمان ۱۲ ماه کامل برای مادران باردار دارای ۲قلو و بیشتر
- -اعطای دورکاری به مادران باردار حداقل بمدت ۴ ماه در صورت امکان
- -کاهش سن بازنشستگی به مدت یک سال به ازا تولد هر فرزند و یک و نیم سال برای تولد فرزند ۳ به بعد،
- -افزایش محدوده سنی در استخدام جدید به ازاء تاهل و برای هر فرزند از یک تا پنج سال
- -افزایش سنوات خدمت به میزان یک سال به ازا هر فرزند برای خانواده پس از تولد فرزند سوم تا پنجم
-
-

ت) اقدامات نوآورانه و تحولی :

- **برنامه کاربردی آموزش های حین ازدواج/APP ازدواج (هم نفس)، به شرح ذیل:**

- الکترونیکی شدن کلیه فرآیندهای آزمایش، نوبت دهی، ... زوج های متقاضی ازدواج
- ترکیب آموزش های مجازی در کنار آموزش های حضوری
- طراحی محیط جذاب و تعاملی برای زوجین متقاضی

- **طرح تخصیص کارانه پلکانی تولد فرزند به کارکنان شبکه بهداشت ویژه بهورزان و مراقبین سلامت (طرح رویش) ، به شرح ذیل:**

- پرداخت کارانه پلکانی مشاوره و فرزندآوری منجر به تولد زنده به کارکنان بهداشتی به ویژه بهورزان و مراقبین سلامت، طرح رویش (پاداش وزیر)
- پرداخت کارانه پلکانی در ازای افزایش تعداد موالید زنده

- **برنامه جامع آموزش و فرهنگ سازی فرزندآوری، به شرح ذیل :**

- برنامه جامع آموزش، فرهنگ سازی و رسانه فرزندآوری وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی
- آموزش کلیه سطوح ستادی و محیطی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی با موضوع جمعیت به ویژه مدیران، متخصصین زنان، ماما بلوک زایمان، بهورزین و مراقبین سلامت
- تولید محتوای رسانه ای در حوزه های ازدواج ، فرزندآوری ، سقط جنین و ناباروری برای کارکنان و مراجعین به مراکز بهداشتی و درمانی

ث) اقدامات اداره جوانی جمعیت در قالب برنامه های ادغام یافته ازدواج، باروری سالم، فرزندآوری :

آموزش های هنگام ازدواج :

-برگزاری کلاس های شش ساعت ازدواج (بهداشت و سلامت ، حقوق زوجین، روانشناسی، احکام و اخلاق) در مراکز منتخب جامع سلامت و آموزش کلیه زوجین مراجعه کننده به این مراکز(۴۵ مرکز)

-بازنگری و تدوین شیوه نامه پرداخت حق الزحمه مربیان ازدواج و تصویب در هیات امنای دانشگاهها

-بازنگری و تدوین شیوه نامه کلاس های آموزش هنگام ازدواج و تایید توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی

-انجام و تحلیل آمایش سرزمینی کشوری جهت برآورد تعداد استاندارد کلاس های مشاوره هنگام ازدواج جهت تسهیل دسترسی بهتر مردم به آموزش ها

- **آموزش و مشاوره فرزندآوری:**

-تهیه دستورالعمل مراقبت های ادغام یافته ازدواج، باروری سالم و فرزندآوری. آموزش/ مشاوره فرزنداوری

-تهیه چک لیست پایش و نظارت دانشگاه های علوم پزشکی کشور در سطوح معاونت بهداشت، ستاد شهرستان، مراکز جامع شهری-روستایی، پایگاه سلامت و آموزشگاه بهورزی

-تهیه موشن و پوستر برای هفته ملی جمعیت و تهیه محتوی فرزنداوری برای هفته ملی جمعیت، ۱۴۰۱

-اصلاح و بازنگری موشن ها و پوسترهای مرتبط با تشویق و ترغیب فرزند آوری دانشگاه های علوم پزشکی کشور در راستای اجرایی سازی ماده ۲۸ قانون

-تهیه محتوای فرزند آوری برای هفته ملی سلامت زنان دفتر سلامت خانواده

-بازبینی و بازنگری سامانه سیب اداره جوانی جمعیت در خصوص محتواهای مرتبط با قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت

-نامه به شبکه و حذف محتواهای مغایر با قانون در راستای اجرایی سازی ماده ۲۸ و ۳۵ قانون

-برگزاری کار گاه آموزشی حضوری دو روز کشوری در هتل قلب تهران در خصوص مفاد مرتبط با قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت برای مدیر گروه ها و کارشناسان اداره جوانی جمعیت ۱۴۰۱

-پیگیری چاپ کتابچه راهنمای مادران بلافاصله بعد از بارداری به استناد ماده ۴۷ قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت

- **باروری سالم و سلامت جنسی:**

-جلب مشارکت متخصصین حوزه مرتبط نظیر روانپزشکی، روانشناسی، جامعه شناسی، جمعیت شناسی و ...

-تدوین پیش نویس راهنمای طبابت بالینی تشخیص و درمان اختلالات جنسی ویژه زنان و مردان

-آموزش و مشاوره عوارض روش های پیشگیری از بارداری توسط مراقبین سلامت به زنان در سن بارداری

-مکاتبه با دانشگاه ها جهت تهاتر و معدوم سازی اقلام پیشگیری از بارداری

- **پیشگیری تشخیص بهنگام ناباروری :**

-تشکیل کمیته علمی متشکل از فلوشیپ ناباروری، متخصص زنان و زایمان، متخصص اورولوژی، پزشکی اجتماعی، بهداشت باروری و برگزاری جلسات متعدد حضوری و مجازی با اعضاء کمیته

-تدوین و نهایی سازی بسته خدمتی بهورز/ مراقب سلامت

-تهیه فلوچارت ارائه خدمت ناباروری ویژه بهورز/ مراقب سلامت و شرح آن

-جلب همکاری و مشارکت دفتر طب ایرانی و مکمل به منظور تدوین بسته های آموزشی پیشگیری از ناباروری

-بازنگری بسته آموزشی سبک زندگی در پیشگیری از ناباروری ویژه عموم

-تهیه موشن گرافی با موضوع ناباروری برای آموزش عموم

-تدوین بسته خدمتی ماما مراقب/ پزشک

-هماهنگی با معاونت درمان به منظور نهایی سازی بسته های خدمتی تدوین شده

-تدوین بسته آموزشی بهورز/ مراقب سلامت برای پیشگیری از ناباروری

-بررسی کارشناسی شناسنامه و استاندارد خدمت ارزیابی ناباروری با همکاری معاونت درمان

-پیگیری تدوین دستورالعمل ماده ۴۲ قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت

پیگیری پوشش کامل بیمه های پایه زوج هایی که پس از یکسال صاحب فرزند نشوند (۶ ماه برای افراد بالای ۳۵ سال) و سقط مکرر

-پیگیری پرداخت فوق العاده کمک به فرزند آوری بصورت افزایش پلکانی به ارائه دهندگان خدمات (بهورزان، مراقبین سلامت، ماماها و پزشکان) به ازای تولد فرزند اول به بعد در جمعیت تحت پوشش

ج) انتظارات و پیشنهادات:

- اولویت شمردن برنامه های جوانی جمعیت در سازمان برنامه و بودجه نسبت به سایر برنامه ها
- با توجه به اینکه وزارت بهداشت بیشترین تکالیف قانونی را دارد متاسفانه اعتبارات کافی برای آن در بودجه سال ۱۴۰۲ پیش بینی نشده است! پیش بینی شده بود بودجه سال ۱۴۰۲ حدود ۳۰-۲۰ درصد نسبت به سال ۱۴۰۱ افزایش داشته باشد که نه تنها افزایش پیدا نکرده بلکه بصورت ناخوشایندی کاهش پیدا کرده است.
- علی رغم آنکه وزارت بهداشت پیشرو ترین وزارتخانه در اجرای قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت بوده است اما این مهم بدون همکاری سایر ارگان های فرهنگ ساز امکان پذیر نمی باشد. لذا پیشنهاد می شود؛کارگروه فرهنگ سازی با حضور وزرای کشور و فرهنگ و ارشاد اسلامی، رییس سازمان صدا و سیما، رییس سازمان تبلیغات اسلامی و سایر ارگان های فرهنگ ساز زیر نظر معاون اول رئیس جمهور تشکیل و به صورت فصلی(مستمر) گزارش عملکرد خود را ارائه نمایند.
- مبتنی بر عملکرد نمودن اعتبار کلیه ارگان ها بر اساس میزان اجرایی سازی قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت